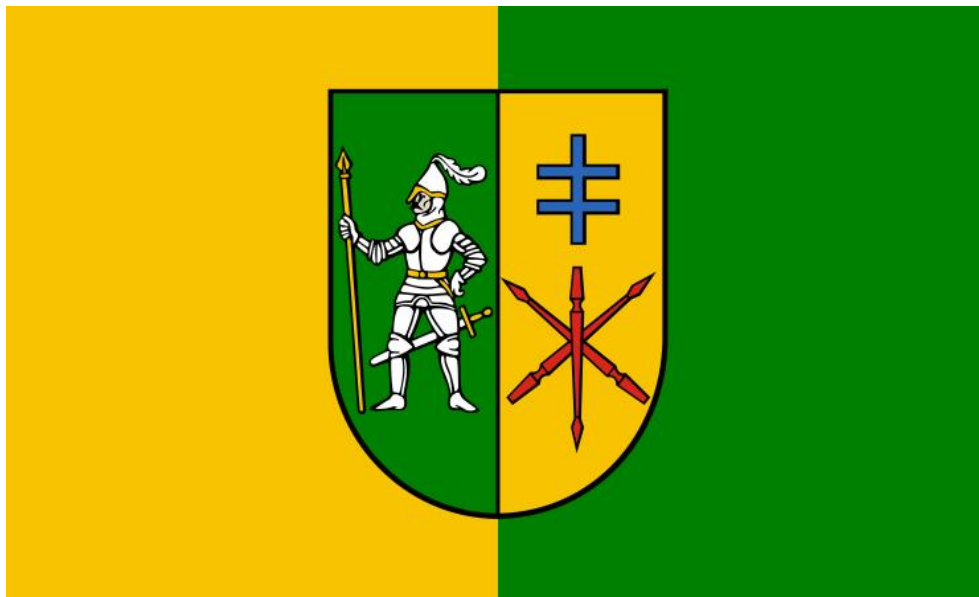

Załącznik do Uchwały Nr XLVI/296/22
Rady Powiatu we Włodawie
z dnia 29 grudnia 2022 r.

Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Włodawskim na lata 2023 - 2025

Włodawa, 2022

Spis treści

WSTĘP.....	3
PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU	4
WSPIERANIE RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ PRZEZ ADMINISTRACJĘ PUBLICZNĄ	5
Zadania gminy	5
Zadania powiatu	5
SYSTEM I FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ	8
DIAGNOZA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	10
Rodzinna piecza zastępcza:	10
Instytucjonalna piecza zastępcza:	14
Osoby usamodzielniane:	15
ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE POMOCY RODZINIE.....	16
CELE PROGRAMU	19
Cel I:.....	19
<i>Wielokierunkowa praca z rodzinami zagrożonymi odebraniem dziecka, niewydolnymi w zakresie sprawowania funkcji opiekuńczo - wychowawczej oraz przeciwdziałanie ich dysfunkcjonalności...</i>	19
Cel II:.....	21
<i>Rozwój i wsparcie rodzinnych formy pieczy zastępczej .....</i>	21
Cel III:.....	26
<i>Wielokierunkowa praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej .....</i>	26
Cel IV:.....	27
<i>Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej .....</i>	27
Cel V:.....	29
<i>Utrzymanie poziomu świadczonych usług na terenie powiatu włodawskiego w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej .....</i>	29
SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	29
ZASADY FINANSOWANIA PROGRAMU	31
SPOSÓB MONITOROWANIA	32
Wskaźniki badane w procesie ewaluacji programu w zakresie wspierania rodziny:	32
Wskaźniki badane w procesie ewaluacji programu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej:	32

WSTĘP

Naturalnym środowiskiem rozwoju i zaspokajania potrzeb człowieka jest rodzina, dlatego każde dziecko ma prawo do wychowywania się w rodzinie. W przypadku, gdy rodzice nie mogą / nie są w stanie sprawować opieki i wychowywać swojego dziecka ma ono prawo do opieki i wychowania w ramach systemu pieczy zastępczej. Uznaje się, że optymalną jej formą jest piecza rodzinna. Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno pieczy rodzinnej, jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego respektującego jego prawa: prawo powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, stabilnego środowiska wychowawczego, kształcenia, rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

Praca z rodziną biologiczną należy do zadań gmin, a organizacją pieczy zastępczej zajmuje się powiat. Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez działania instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, placówek wsparcia dziennego i rodzin wspierających. Rodzice niewydolni wychowawczo mogą korzystać ze wsparcia asystenta rodziny, który wspomaga jej członków w oparciu o wspólnie z nim opracowany plan pracy, udziela im pomocy, wspiera ich aktywność, motywuje do działania.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością - po wykorzystaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków do pomocy i uskutecznienie pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko mogło powrócić pod opiekę rodziców.

W myśl obowiązującej Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.), obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Art. 180 pkt. 1 tej Ustawy zobowiązuje powiat do opracowania i realizacji 3 letniego powiatowego programu rozwoju pieczy.

Program rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Włodawskim na lata 2023-2025 będzie kontynuował działania profilaktyczne, wspomagające i wspierające rodzinę biologiczną dziecka, rozwijające i wspierające rodzinną pieczę zastępczą oraz usamodzielniających się wychowanków, a także utrzymujące poziom świadczonych usług przez instytucjonalną pieczę zastępczą funkcjonującą na terenie powiatu. Program jest zbieżny z założeniami Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Włodawskim na lata 2022-2031 oraz Programu pomocy dziecku i rodzinie

oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Powiecie Włodawskim na lata 2022-2031.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie od 1999 roku, to jest od początku swojego istnienia, realizowało działania na rzecz wsparcia i pomocy rodzinie. Od tego czasu jednostka realizowała zadania powiatu wynikające z ustawy o pomocy społecznej, takie jak m.in. organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci, przyznawanie pomocy na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze, pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze.

Po wejściu w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Zarządzeniem Starosty Włodawskiego Nr WE.8120.16.2011.EZ z dnia 26.09.2011r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie wyznaczone zostało na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Włodawskim. Następnie zgodnie z regulaminem organizacyjnym w strukturze PCPR został utworzony zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej, składający się obecnie z dwóch koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, psychologa i pracownika socjalnego. Zespół ten w swoich działaniach współpracuje z ośrodkami pomocy społecznej, asystentami rodzin, służbą zdrowia, policją, instytucjami oświatowymi, kuratorami, sądem, ośrodkami adopcyjnymi, organizatorami pieczy zastępczej i powiatowymi centrami pomocy rodzinie na terenie innych powiatów oraz innymi instytucjami zajmujących się problematyką rodziny i dziecka .

PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, w tym zadania zapisane w niniejszym Programie są podejmowane i realizowane w oparciu o następujące akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 ze zm.);
- Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20.11.1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526);
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1526)
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r., poz. 447 ze zm.);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2021 r. poz. 2268 ze zm.);

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249)

WSPIERANIE RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ PRZEZ ADMINISTRACJĘ PUBLICZNĄ

Zadania gminy

Zadania gminy mają głównie charakter profilaktyczny i wspierający. Zaliczają się do nich między innymi:

- Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.
- Wprowadzenie stanowiska asystenta rodziny, który niezależnie od pracowników socjalnych zajmuje się wyłącznie pracą z rodziną.
- Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- Zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa.
- Gminy są odpowiedzialne również za prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Zadania powiatu

Zgodnie z ustawą (art.32) powiat jest odpowiedzialny za zorganizowanie pieczy zastępczej.

Ponadto ustawą z dn. 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2014r. poz. 1188), która weszła w życie w dniu 19 września 2014 roku nałożono na zarząd powiatu obowiązek sprawowania kontroli nad pieczą zastępczą. W myśl art. 38b ust. 1 znowelizowanej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zarząd powiatu sprawuje kontrolę nad organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne domy dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi.

Zarząd powiatu może (art.38b ust. 2 ustawy) upoważnić w formie pisemnej do sprawowania kontroli, o której mowa w art. 38b ust. 1 członka zarządu powiatu, pracownika urzędu albo kierownika jednostki organizacyjnej powiatu. Osobami kontrolującymi nie mogą być pracownicy kontrolowanych jednostek oraz

koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Przy przeprowadzaniu postępowania kontrolnego zarząd powiatu może korzystać z pomocy osób posiadających specjalistyczną wiedzę z zakresu przedmiotu kontroli.

Na terenie powiatu włodawskiego organem bezpośrednio odpowiedzialnym za system rodzinnej pieczy zastępczej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie. Zarządzeniem Starosty Włodawskiego Nr WE.8120.16.2011.EZ z dn. 26.09.2011r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie wyznaczone zostało na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Odpowiada za tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie, organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, zapewnienie wymagającym tego dzieciom z terenu powiatu opieki i wychowania w całodobowych placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Powiat finansuje świadczenia na rzecz rodzin zastępczych oraz wynagrodzenie zawodowych rodzin zastępczych. Pokrywa koszty utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu, w tym remonty i inwestycje w placówkach opiekuńczo–wychowawczych na swoim terenie. Ponadto powiat finansuje wszystkie przewidziane przepisami prawnymi świadczenia, związane z usamodzielnianiem się pełnoletnich osób wychowanych w rodzinach zastępczych lub opuszczających różne instytucje wychowawcze. Powiat sprawuje zatem w systemie opieki zastępczej funkcje organizacyjne, wspierające, administracyjne i kontrolne. Jednym z zadań powiatu jest opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów, dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka;

- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji biorąc pod uwagę ich potrzeby;
- zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
- organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
- prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej; zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą;
- przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;

- przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Organizator zatrudnia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który może mieć pod swoją opieką nie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. **Do jego zadań należy w szczególności:**

- udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

SYSTEM I FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny

i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Dzieci z rodzin wymagających szczególnej pomocy w ramach obowiązujących przepisów prawnych mogą być umieszczane poza rodziną. Działania te uruchamiane są na podstawie postanowienia sądu opiekuńczego, który decyduje o umieszczeniu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Rodzinna piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym wyjściem jest zapewnienie mu opieki rodzinnej w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej lub w rodzinnym domu dziecka.

Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 r. ż. Również, w wyniku zmiany sytuacji prawnej (przywrócenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej), może ustać potrzeba sprawowania dalszej pieczy zastępczej. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Jeśli rodzice biologiczni nie mogą wypełniać wobec swego dziecka funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oznacza to, że zostali trwale lub czasowo pozbawieni władzy rodzicielskiej albo władza ta została im ograniczona lub zawieszona. Najczęściej do rodziny zastępczej trafiają dzieci rodziców o ograniczonej i pozbawionej władzy rodzicielskiej.

Do głównych form rodzinnej pieczy zastępczej należą:

- Rodzina zastępcza:
  - Spokrewniona – tworzona przez małżonków lub osobę będącą wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.
  - Niezawodowa - tworzona przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim niebędącą wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.
  - Zawodowa, w tym również zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna.
- Rodzinny dom dziecka.
Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:
  - Placówki opiekuńczo-wychowawczej.
  - Regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.
  - Interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

DIAGNOZA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Rodzina piecza zastępcza:

Zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
  - a) spokrewniona
  - b) niezawodowa
  - c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcje pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
- 2) rodzinny dom dziecka.

Rodziny zastępcze:

spokrewnione – tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka – czyli dziadkowie i pełnoletnie rodzeństwo dziecka;

zawodowe lub niezawodowe – tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, mogą być wspierane przez **rodziny pomocowe** w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, udziałem w szkoleniach, pobytem w szpitalu lub nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych.

Rodziną pomocową – może być rodzina zastępcza niezawodowa, rodzina zastępcza zawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka; małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim przeszkoleni do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej.

Dzieci pochodzące z powiatu włodawskiego częściowo lub całkowicie pozbawione opieki rodzicielskiej umieszczane są w pieczy zastępczej. W pierwszej kolejności czynione są starania, aby umieścić dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej, a dopiero w przypadku braku możliwości umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka dziecko umieszczane zostaje w instytucjonalnej pieczy zastępczej - dzieci poniżej 10 roku życia umieszczane są w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego.

Sporym problemem dla rozwoju systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu włodawskiego jest w dalszym ciągu brak kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej czy zawodowej lub do

prowadzenia rodzinnego domu dziecka, mimo iż coraz więcej dzieci trafia do tych właśnie form rodzinnej pieczy zastępczej.

Na terenie powiatu włodawskiego zdecydowaną większość rodzin stanowią rodziny zastępcze spokrewnione – opiekunami zastępczymi są głównie dziadkowie, którzy są w podeszłym wieku, często borykający się z problemami zdrowotnymi.

Następną grupą są rodziny zastępcze niezawodowe najczęściej jest to dalsza rodzina dziecka (ciocie, stryjkowie).

Na dzień dzisiejszy w powiecie włodawskim funkcjonuje 12 rodzin zastępczych niezawodowych z czego 9 rodzin posiada co najmniej 3 – letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza. Pomimo spełnienia warunków do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej żadna z 9 rodzin na dzień dzisiejszy nie zadeklarowała chęci przekształcenia się na rodzinę zastępczą zawodową.

W 2020 roku jedna rodzina zastępcza niezawodowa przekwalifikowała się na rodzinę zawodową mając pod opieką trójkę dzieci pochodzących z powiatu giżyckiego.

Z powodu usamodzielnienie się pełnoletniej wychowanki pod opieką wyżej wymienionej rodziny pozostało dwoje dzieci, opiekunowie nie wyrazili zgody na przyjęcie nowych dzieci w związku z tym rodzina obecnie pełni funkcję jako rodzina zastępcza niezawodowa - funkcję rodziny zastępczej zawodowej pełnili przez jeden rok.

W 2020 roku do tutejszego Centrum zgłosiła się jedna osoba, która wyraziła chęć pomocy i wsparcia jednej konkretnej rodzinie zastępczej (własnej matce) i została przeszkolona do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej.

Mając na uwadze powyższe należy założyć, że w najbliższym czasie kolejni członkowie rodzin będą zgłaszać się aby wesprzeć rodzinę zastępczą spokrewnioną jako rodzina pomocowa – w dalszej prognozie są zapotrzebowane środki na ten cel.

W okresie funkcjonowania programu rozwoju pieczy zastępczej nie utworzono rodziny zastępczej zawodowej, która pełniłaby funkcję pogotowia rodzinnego.

W ciągu trzech ostatnich lat dwoje dzieci poniżej 10 roku życia zostało umieszczonych w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego na terenie innego powiatu, jedno dziecko z uwagi na stan zdrowia postanowieniem Sądu zostało umieszczone w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym dla Dzieci.

Tabela 1. Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci w powiecie włodawskim

	RODZINY ZASTĘPCZE					razem
	spokrewnione	niezawodowe	zawodowa	zawodowe, w tym:		
				specjalistyczne	pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	
Stan na dzień 31.12.2020						
Liczba rodzin zastępczych	22	16	1	0	0	39
Liczba dzieci umieszczona w rodzinach	31	23	4*	0	0	58
Stan na dzień 31.12.2021						
Liczba rodzin zastępczych	24	11	2	0	0	37
Liczba dzieci umieszczona w rodzinach	32	14	7*	0	0	53
Stan na dzień 15.12.2022						
Liczba rodzin zastępczych	27	12	1	0	0	40
Liczba dzieci umieszczona w rodzinach	35	17	3*	0	0	55

Źródło: PCPR Włodawa

*dzieci pochodzą z poza powiatu włodawskiego (chełmski, giżycki)

Tabela 2. Liczba nowo utworzonych rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci w powiecie włodawskim

	RODZINY ZASTĘPCZE			
	spokrewnione	niezawodowe	zawodowa	razem
rok	2020			
Liczba rodzin zastępczych	4	0	0	4
Liczba dzieci umieszczona w rodzinach	4	0	0	4
rok	2021			
Liczba rodzin zastępczych	2	1	0	3
Liczba dzieci umieszczona w rodzinach	2	1	0	3
rok	2022			
Liczba rodzin zastępczych	5	3	0	8
Liczba dzieci umieszczona w rodzinach	7	4	0	11

Źródło: PCPR Włodawa

Instytucjonalna piecza zastępcza:

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

1. Placówki opiekuńczo-wychowawczej typu:
  - a) socjalizacyjnego
  - b) interwencyjnego
  - c) specjalistyczno-terapeutycznego
  - d) rodzinnego
2. Regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.
3. Interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno – terapeutycznego są umieszczane dzieci powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10 roku życia jest możliwe, gdy umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego wychowuje dzieci w różnym wieku,

w tym dorastające i usamodzielniające się, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu, współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny.

W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej są umieszczane dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszcza się dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

Na terenie powiatu włodawskiego funkcjonuje 1 całodobowa placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego, interwencyjnego specjalistyczno-terapeutycznego z siedzibą we Włodawie przy ul. Sztabowej 2a z 14 miejscami dla wychowanków.

Tabela 3. Dzieci umieszczone w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej we Włodawie

	Stan na 31.12.2020	Stan na 31.12.2021	Stan na 15.12.2022
dzieci z powiatu włodawskiego	9	11	10
dzieci z innych powiatów	6	3	4
razem	15	14	14

Źródło: PCPR Włodawa

Nowelizacja ustawy o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 poz. 2140) art. 180 zakłada ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jednocześnie kładzie nacisk na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej.

Powiat włodawski w 2022 roku pozyskał środki z Rządowego Funduszu Polski Ład na budowę nowej placówki opiekuńczo- wychowawczej. W związku z powyższym ogłoszony został przetarg na wykonawcę, który podejmie się przeprowadzenia prac budowlanych.

Osoby usamodzielniane:

Osoba usamodzielniana, to osoba opuszczająca po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo – wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo – terapeutyczną, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu. W momencie osiągnięcia przez wychowanka pełnoletności, może on pozostać w dotychczasowym systemie pieczy zastępczej, za zgodą odpowiednio rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka albo dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia, jeżeli się uczy.

Zgodnie z nowelizacją ustawy o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 poz. 2140) art. 37 W szczególnie uzasadnionych przypadkach osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej i po osiągnięciu

pełnoletności opuściła dotychczasową rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą albo regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, może jeden raz powrócić do dotychczasowej rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej za zgodą odpowiednio starosty albo marszałka województwa oraz odpowiednio rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej albo dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej jeżeli się uczy albo legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W ramach procesu usamodzielnienia wychowankowi przyznaje się pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na usamodzielnienie oraz pomoc na zagospodarowanie. Osobie usamodzielnianej udziela się również pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zatrudnienia, zapewnia się również pomoc prawną i psychologiczną.

Głównym problemem osób usamodzielnianych, opuszczających pieczę zastępczą, jest trudność w samodzielnym pozyskaniu lokalu mieszkalnego. Innymi czynnikami utrudniającymi realizację programów usamodzielniania jest spotykana u wychowanków niechęć do działania, dokonywania zmian w swoim życiu, niejednokrotnie zbyt niska motywacja do zdobywania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych.

ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE POMOCY RODZINIE

W Powiecie Włodawskim funkcjonują następujące instytucje, których działanie związane jest z wspieraniem rodziny naturalnej i rodzinnej pieczy zastępczej:

Tabela 4. Zasoby instytucjonalne w zakresie pomocy rodzinie.

<i>Nazwa instytucji, placówki, organizacji pozarządowej</i>	<i>Działalność instytucji, placówek i organizacji pozarządowych świadczących pomoc dziecku i rodzinie</i>
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie	Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej w formach instytucjonalnych, wsparcia dziennego i opiece rodzinnej. Praca z rodzinami biologicznymi pod kątem powrotu dzieci. Ocena funkcjonowania rodzin zastępczych.

<i>Nazwa instytucji, placówki, organizacji pozarządowej</i>	<i>Działalność instytucji, placówek i organizacji pozarządowych świadczących pomoc dziecku i rodzinie</i>
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we Włodawie	Poradnictwo rodzinne, zawodowe, psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej we Włodawie, która obejmuje swoim działaniem 8 gmin: Włodawa, Urszulin, Hańsk, Wiryki, Stary Brus, Wola Uhruska, Hanna, miasto Włodawa
Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. ks. J. Twardowskiego we Włodawie, Przedszkole Specjalne, Branżowa Szkoła specjalna I Stopnia, Szkoła Przysposabiająca do pracy	Nauczanie w zakresie wychowania przedszkolnego, szkoły podstawowej oraz branżowej, przysposabiające do pracy dla dzieci z orzeczeniem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej do kształcenia specjalnego.
Ośrodki Pomocy Społecznej: 1 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej 7 Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej	Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych na terenie podległej gminy, praca z rodziną biologiczną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wsparcie rodzin biologicznych i kształtowanie dobrych nawyków, zachowań tak by mogły samodzielnie funkcjonować i pokonywać trudności życiowe
Powiatowy Ośrodek Wsparcia „Przystań” będący Środowiskowym Domem Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi we Włodawie	Dzienna forma pomocy osobom przewlekłe psychicznie chorym, osobom z niepełnosprawnością intelektualną, osobom wykazującym inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych oraz osobom ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi
Sąd Rejonowy we Włodawie III Wydział Rodzinny i Nieletnich	Postępowania sądowe w sprawach rodzinnych i nieletnich, pozbawianie i ograniczanie władzy rodzicielskiej, ustalanie sytuacji prawnej dziecka
Ośrodek Kuratorski we Włodawie przy Sądzie Rejonowym we Włodawie	Działalność profilaktyczna, opiekuńczo – wychowawcza, resocjalizacyjno – terapeutyczna dla nieletnich
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym „Koło” we Włodawie	Wsparcie w zabezpieczeniu potrzeb osób niepełnosprawnych intelektualnie z terenu powiatu włodawskiego

<i>Nazwa instytucji, placówki, organizacji pozarządowej</i>	<i>Działalność instytucji, placówek i organizacji pozarządowych świadczących pomoc dziecku i rodzinie</i>
Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych i Poszkodowanych działające przy Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym we Włodawie	Wszechstronna pomoc i opieka nad osobami niepełnosprawnymi oraz poszkodowanymi przez los, pomoc osobom znajdującym się w kryzysie rodzinnym spowodowanym nadużywaniem alkoholu i innymi nałogami.
Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego we Włodawie	Instytucjonalna piecza zastępcza nad dziećmi pozbawionymi właściwej opieki rodziców biologicznych. Placówka dysponuje 14 miejscami.
Dom Pomocy Społecznej „Senior” w Różance	Opieka całodobowa nad osobami w podeszły wieku, przewlekłe somatycznie chorymi
Warsztat Terapii Zajęciowej we Włodawie	Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych
Dzienne formy wsparcia we Włodawie	Prowadzenie świetlicy środowiskowej której celem jest wsparcie rodziny poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem, pomocą w nauce, organizacją czasu wolnego, zabawą oraz rozwojem zainteresowań.
Caritas diecezji Siedleckiej oraz parafie z terenu powiatu	Pomoc zwłaszcza w okresie wakacji i ferii w organizowaniu wycieczek dla dzieci i młodzieży.
Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu we Włodawie	Organizowanie akcji charytatywnych, debat, wieczorków integracyjnych, zbiórek rzeczowych i pieniężnych, zgodnie z przeprowadzonym wcześniej rozeznaniem potrzeb w otoczeniu, pisanie i realizowanie projektów grantowych, które są odpowiedzią na potrzeby młodzieży i środowiska lokalnego.
Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Przyjaciele Kamyka” we Włodawie	Wspomaganie pracy placówek opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza włodawskiej, pomoc społeczna, prawna i opieka nad dziećmi i ich rodzinami w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych dzieci, działalność charytatywna, pomoc niepełnosprawnym itp.

<i>Nazwa instytucji, placówki, organizacji pozarządowej</i>	<i>Działalność instytucji, placówek i organizacji pozarządowych świadczących pomoc dziecku i rodzinie</i>
Stowarzyszenie Pomocy Samotnym Matkom „Nadzieja” we Włodawie oraz BANK WYPRAWK, które prowadzi stowarzyszenie	Niesienie pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej oraz szybkie udzielanie wsparcia w radzeniu sobie z aktualnym kryzysem i trudnościami a także podniesienie motywacji do pozytywnych zmian, pomoc osobom znajdującym się w kryzysie z powodu nieplanowanego, wczesnego macierzyństwa oraz osobom dotkniętym przemocą domową, porady psychologiczne, pedagogiczne, administracyjno-prawne.
Stowarzyszenie „Lepsze Jutro” we Włodawie	Stowarzyszenie "Lepsze Jutro" powstało po to aby pomagać dzieciom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom. Organizowane są wycieczki dla dzieci i rodziców. Istnieje możliwość pomocy dla dzieci w postaci rehabilitacji, hipoterapii, sensoplastyki, terapii ręki.

CELE PROGRAMU

Cel I:

Wielokierunkowa praca z rodzinami zagrożonymi odebraniem dziecka, niewydolnymi w zakresie sprawowania funkcji opiekuńczo - wychowawczej oraz przeciwdziałanie ich dysfunkcyjności.

W celu pierwszym podstawowym zadaniem jest profilaktyka, czyli zapobieganie przyczynom kierowania dzieci do zastępczych form opieki. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że w pierwszej kolejności potrzeby wsparcia wymagają rodziny naturalne na etapie, gdy problemy się rozpoczynają. Pomoc dla tych rodzin często przychodzi za późno, wtedy, gdy jest już głęboki kryzys w rodzinie. Najczęściej wówczas zachodzi potrzeba zabrania dzieci z rodziny. W obszarze tym szczególnie nacisk należy położyć na profesjonalną, systemową pracę z rodziną dysfunkcyjną, w kryzysie, wypełniającą swoje obowiązki rodzicielskie w nieprawidłowy sposób, w jej środowisku naturalnym. Działania wspomagające i wspierające rodzinę pozwolą na wzmocnienie jej podstawowych funkcji oraz zminimalizują jej dysfunkcje, a tym samym ograniczą wzrost liczby orzeczeń sądu rodzinnego o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Wzmocnienie rodziny, jako pierwszego ogniwa systemu opieki nad rodziną i dzieckiem poprzez środowiskowe, wielozakresowe wsparcie w realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych, jest zadaniem priorytetowym.

Tabela 5. Działania na rzecz rodzin zagrożonych odebraniem dziecka, niewydolnych w zakresie sprawowania funkcji opiekuńczo - wychowawczej rodzin zagrożonych.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy
1	Działania profilaktyczne mające na celu zapobieganie zagrożeniom prawidłowego rozwoju dziecka i funkcjonowania rodziny w środowisku poprzez m.in. poradnictwo rodzinne, prowadzenie oddziaływań profilaktycznych w szkołach, placówce wielofunkcyjnej, świetlicach socjoterapeutycznych i innych placówkach wsparcia dziennego funkcjonujących na terenie powiatu, a także prowadzenie zajęć w szkołach przygotowujących do życia w rodzinie oraz wspieranie rodziców w wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez porady psychologiczne, prawne, socjalne, terapeutyczne, pedagogiczne	2023 r. - 2025 r.	OPS-y, Kuratorzy, PCPR, Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza we Włodawie, placówki oświatowe	Lokalne instytucje i organizacje
2	Promowanie wartości rodziny wśród lokalnej społeczności poprzez audycje, ulotki, artykuły w: prasie, radiu, telewizji, Internecie, a także organizowanie imprez rodzinnych, konferencji itp.	2023 r. - 2025 r.	Lokalne instytucje i organizacje	

Cel II:

Rozwój i wsparcie rodzinnych formy pieczy zastępczej

W celu drugim założono pozyskiwanie kandydatów na niezawodowe oraz zawodowe rodziny zastępcze oraz objęcie ich specjalistycznymi szkoleniami oraz wsparciem. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej winno być ostatecznością i działaniu temu ma towarzyszyć przyjęcie zasady zapewnienia dziecku najlepszych warunków rozwojowych, które mogą zagwarantować rodziny zastępcze.

Tabela 6. Działania na rzecz rozwoju i wsparcia rodzinnych form pieczy zastępczej.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Realizacja 2020-2022
1.	Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze poprzez akcje promujące ideę rodzicielstwa zastępczego i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze	2023r.-2025r.	PCPR	OPS	Rozpowszechnianie wiedzy na temat warunków bycia rodziną zastępczą przez pracowników PCPR-u. Rozpowszechnianie plakatów w instytucjach i innych miejscach publicznych promujących idee rodzicielstwa zastępczego oraz w lokalnej prasie. W czerwcu 2022r. zorganizowany został Dzień Rodzicielstwa Zastępczego, w poprzednich latach ze względu na pandemię nie było możliwości organizowania grupowych imprez.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Realizacja 2020-2022
2.	Tworzenie niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych, finansowanie wynagrodzeń i doposażenie w niezbędny sprzęt nowopowstających rodzin	Po zgłoszeniu się kandydatów, prowadzona będzie weryfikacja tych rodzin i kierowanie na szkolenie	PCPR		Powstały 3 niezawodowe rodziny zastępcze; z czego 3 rodziny ukończyły wymagane szkolenia.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Realizacja 2020-2022
3.	Wspieranie istniejących rodzin zastępczych poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, dostarczanie wiedzy i umiejętności w zakresie opieki i wychowania, pomoc w prowadzeniu mediacji w sytuacjach konfliktowych, umożliwienie udzielania pomocy pedagogicznej rodzinom zastępczym w miejscu ich zamieszkania, dofinansowywanie zajęć pozalekcyjnych dla wychowanków, organizacja zajęć warsztatowych dla dzieci i młodzieży o charakterze edukacyjnym, terapeutycznym oraz profilaktycznym, zapewnianie rodzinom zastępczym dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej	2023r.-2025r.	PCPR	Specjalistyczne firmy szkoleniowe	<p>Rodziny zastępcze korzystały w miarę potrzeb ze specjalistycznego wsparcia. Z uwagi na wprowadzony stan zagrożenia epidemiologicznego prowadzenie szkoleń i spotkań z grup wsparcia było czasowo zawieszane.</p> <p>Rodziny zastępcze w 2021r. skorzystały ze szkolenia informacyjno-edukacyjnego dotyczącego problematyki FAS/FASD</p> <p>W 2022r. rodziny zastępcze uczestniczyły w spotkaniu informacyjnym dotyczącym długotrwałych skutków doświadczania przemocy w dzieciństwie.</p>
4.	Zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego	Na bieżąco	PCPR Starostwo Powiatowe		Rodziny zastępcze w miarę potrzeb korzystały z pomocy prawnej radcy prawnego zatrudnionego w PCPR.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Realizacja 2020-2022
5.	Środki finansowe na utrzymanie oraz ponoszone koszty z tytułu użytkowania lokalu mieszkalnego zajmowanego przez rodziny zastępcze zawodowe przewidziane w ustawie z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	2023r.-2025r.	PCPR, Starostwo Powiatowe		żadna rodzina zast. nie objęta była wsparciem finansowym z tytułu użytkowania lokalu mieszkalnego
6.	Zatrudnianie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zgodnie z przepisami ww. ustawy	Zgodnie z potrzebami rodzin	PCPR, Starostwo Powiatowe		nie zatrudniono
7.	Organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy	Zgodnie z potrzebami rodzin	PCPR	Organizacje pozarządowe Centrum Wolontariatu	Kilka rodzin zastępczych korzystało z pomocy wolontariuszy w zakresie pomocy w nauce.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Realizacja 2020-2022
8.	Tworzenie całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz wspieranie ich poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń, a także dofinansowywanie wyposażenia w niezbędny sprzęt oraz dofinansowywanie zajęć pozalekcyjnych dla wychowanków	Zgodnie ze zgłoszeniami kandydatów	PCPR		W okresie pandemii, realizowany był projekt „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” zgodnie z programem operacyjnym wiedza edukacja rozwój lata 2014-2020- w ramach którego zakupiono 11 komputerów z których 12 rodzin zastępczych skorzystało w wyżej wymienionym okresie. Placówka opiekuńczo-wychowawcza otrzymała 4 komputery.
9.	Prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych, zapewnienie warunków lokalowych do spotkań rodzin zastępczych w ramach ww. grup	Na bieżąco, w terminach dostosowanych do potrzeb rodzin	PCPR		Rodziny zastępcze korzystały z grup wsparcia organizowanych na terenie tutejszego Centrum. W okresie pandemii spotkania grup wsparcia zorganizowane były online
10.	Udzielanie wsparcia rodzinom	Zgodnie z potrzebami	PCPR		na bieżąco
11.	Zatrudnianie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Zgodnie z obowiązującymi przepisami	PCPR		2 koordynatorów

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Realizacja 2020-2022
12.	Wyznaczenie następującego maksymalnego limitu rodzin zastępczych zawodowych: 1) w 2023 r. – 1 rodzina 2) w 2024 r. – 1 rodzina 3) w 2025 r. – 1 rodzina	2023r.- 2025r.	PCPR		w kontynuacji jest 1 zawodowa rodzina zastępcza, prowadzenie merytoryczne prowadzi powiat włodawski natomiast finansowanie prowadzi powiat chełmski
13.	Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej oraz innych podmiotów	2023r.- 2025r.	PCPR		koordynatorzy brali udział w szkoleniach

Cel III:

Wielokierunkowa praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej

W przypadku dzieci pozostających w rodzinnej opiece zastępczej należy podejmować pracę z rodzicami biologicznymi tak, aby dzieci jak najszybciej mogły powrócić do środowiska rodzinnego. Niezbędnym warunkiem realizacji tego zadania jest otwarcie się zarówno rodziców, jak i dzieci na działania pomocowe (czyli gotowość przyjęcia pomocy), wytrwałość w dążeniu do celu, a co najważniejsze – motywacja do działania, której fundamentem powinna być wizja rodziny zintegrowanej, harmonijnej, w której zarówno rodzice, jak i dzieci znajdują oparcie i chęć do działania.

Tabela 7. Działania na rzecz rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy
1.	Wzbudzanie i podtrzymywanie motywacji rodzin biologicznych do współpracy i uświadamianie rodzicom, że dzieci zawsze ich potrzebują i że to oni powinni stanowić oparcie dla domu niezależnie od sytuacji, w jakiej aktualnie sami się znajdują – indywidualne konsultacje, pomoc	dostosowany do zgłaszanych potrzeb rodzin	Asystenci rodzin, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, PCPR, psycholog	Lokalne instytucje i organizacje

	prawna			
2	Pomoc w przywróceniu równowagi w rodzinie, uświadomienie rodzicom biologicznym oraz dzieciom ich ról społecznych i podjęcie obowiązków przypisanych tym rolom zgodnie z oczekiwaniami społeczeństwa – możliwość organizowania zajęć warsztatowych, kontrakt, indywidualne rozmowy z rodzinami, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne	dostosowany do zgłaszanych potrzeb rodzin	Asystenci rodzin, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, PCPR, psycholog	Lokalne instytucje i organizacje

Tabela 8. Liczba dzieci, które opuściły rodziny zastępcze przed osiągnięciem pełnoletności w powiecie włodawskim w latach 2020, 2021 i 2022.

Rok	2020	2021r.	2022r.
Liczba dzieci, które wróciły do rodziców biologicznych	0	1	1
Liczba dzieci, które trafiły do rodzin adopcyjnych	0	0	0

Źródło: PCPR Włodawa

Tabela 9. Liczba dzieci, które opuściły instytucjonalną pieczę zastępczą przed osiągnięciem pełnoletności z powiatu włodawskiego w latach 2020, 2021,2022.

Rok	2020r.	2021r.	2022r.
Liczba dzieci, które wróciły do rodziców biologicznych	1	0	2
Liczba dzieci, które trafiły do rodzin adopcyjnych	0	0	0

Źródło: PCPR Włodawa

Cel IV:

Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Osoby usamodzielniające się w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) zazwyczaj nie mogą liczyć na wsparcie ze strony swoich rodzin biologicznych. Dlatego

też ważnym zadaniem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie jest wspieranie młodych osób, które opuszczają rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne w zakresie procesu usamodzielnienia poprzez m.in. pomoc w uzyskaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a także wsparcie finansowe i rzeczowe. Działania te, w zależności od potrzeb osoby usamodzielnianej, powinny również polegać na aktywizowaniu jej do uczestnictwa w życiu społecznym czy też w podejmowaniu działań na rzecz konstruktywnych zmian w swoim życiu.

Tabela 10. Działania na rzecz wsparcia procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy
1	Pomoc w pozyskaniu mieszkania z zasobów gminy	zgodnie z programem usamodzielnienia	PCPR, samorządy gmin	Lokalne instytucje i organizacje
2	Wspieranie finansowe i rzeczowe	zgodnie z programem usamodzielnienia	PCPR	Starostwo Powiatowe
3	Wspieranie osób usamodzielnianych w aktywnym uczestniczeniu w życiu społecznym, kontynuowaniu nauki i uzyskiwaniu kwalifikacji zawodowych	2023r.-2025r.	PCPR	Opiekun usamodzielnienia
4	Wdrażanie i realizacja projektów w ramach środków z Unii Europejskiej na rzecz osób usamodzielnianych zagrożonych wykluczeniem społecznym	2023r.-2025r.	PCPR	organizacje pozarządowe
5	Motywowanie do aktywnego poszukiwania pracy i pomoc w zakresie przygotowania do wejścia na rynek pracy	zgodnie z programem usamodzielnienia	PCPR, PUP	Lokalne instytucje i organizacje

Cel V:

Utrzymanie poziomu świadczonych usług na terenie powiatu włodawskiego w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej

Tabela 11. Działania na rzecz utrzymania poziomu świadczonych usług na terenie powiatu włodawskiego w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy
1	Utrzymanie na obecnym poziomie Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej we Włodawie	2023 r. -2025 r.	Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza we Włodawie	powiat włodawski
2	Budowa nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej we Włodawie	2023r.-2025r.		
3	Wspieranie pełnoletnich wychowanków przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej i przygotowanie do samodzielnego życia	zgodnie z programem usamodzielnienia	Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza we Włodawie	PCPR
4	Poszerzenie współpracy z instytucjami, organizacjami oraz praca z rodzicami biologicznymi w celu zminimalizowania liczby dzieci poniżej 10 r. ż umieszczanych i umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	na bieżąco	Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza we Włodawie	PCPR, Sąd, Kuratorzy sądowi, Policja, OPS-y,
5	Rozwój wolontariatu na rzecz dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	według potrzeb	Centrum Wolontariatu, Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza we Włodawie	Organizacje pozarządowe

SPODZIEWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Oczekiwane efekty z zakresu organizacji opieki psychologicznej, prawnej, socjalnej, edukacyjnej. Należy oczekiwać następujących efektów podjętych w/w działań takich jak:

- utworzenie sieci placówek wsparcia dziennego,

- rozwój poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego,
- utworzenie zawodowych oraz niezawodowych rodzin zastępczych,
- utworzenie placówek rodzinnych i socjalizacyjnych dla dzieci pozbawionych właściwej opieki,
- pozyskanie i przeszkolenie kandydatów na przyszłych opiekunów zastępczych,
- podniesienie jakości usług świadczonych przez placówkę,
- lepsze przygotowanie dzieci i młodzieży do samodzielnego życia, nabycie i wykształcenie odpowiednich umiejętności, które pomogą wychowankom placówki prowadzić samodzielne życie po osiągnięciu pełnoletności,
- podniesienie poczucia własnej wartości dzieci i młodzieży przebywających w zastępczych formach opieki,
- wzrost świadomości społeczeństwa w sprawie opieki zastępczej,
- stworzenie systemu współpracy między podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny,
- zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych,
- pozyskanie do współpracy wolontariuszy,
- zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości rodziny poprzez podejmowanie działań profilaktycznych i promujących wartości rodzinne.
- wzmocnienie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych bezradnością opiekuńczo – wychowawczą oraz rodzin dysfunkcyjnych.
- zwiększenie liczby niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych.
- wsparcie istniejących rodzin zastępczych poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prowadzenie grup wsparcia, zapewnianie dostępu do specjalistycznej pomocy, doposażenie ich mieszkań i przyznawanie dodatkowych świadczeń dla rodzin zastępczych zawodowych, zatrudnianie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich oraz organizowanie pomocy wolontariuszy.
- zatrudnienie koordynatorów celem udzielania pomocy rodzinom sprawującym pieczę zastępczą w realizacji ich zadań oraz współpracy z asystentami rodziny zatrudnionymi w gminach na terenie powiatu włodawskiego.
- zapewnienie kompleksowej pomocy osobom usamodzielnianym oraz większe wsparcie w realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia, w tym poprzez wsparcie rzeczowe i finansowe.

- wzmocnienie procesu aktywizowania osób usamodzielnianych do uczestnictwa w życiu społecznym, kontynuowania nauki, uzyskiwania kwalifikacji zawodowych oraz podejmowania pracy.
- zwiększenie liczby dzieci wracających z pieczy zastępczej pod opiekę rodziny biologicznej.
- utworzenie w przyszłości kolejnej placówki opiekuńczo - wychowawczej

ZASADY FINANSOWANIA PROGRAMU

Program będzie finansowany z:

1. Budżetu Powiatu w ramach środków przyjętych w planie finansowym dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie,
2. Dotacji z budżetu Państwa otrzymanych w wyniku aplikowania w konkursach ogłaszanych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej.
3. Rządowy Fundusz Polski Ład.
4. Środków uzyskanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Ponadto, zgodnie z art. 191 ustawy, w przypadku dzieci umieszczonych postanowieniem sądu w pieczy zastępczej, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

1. 10% - w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej
2. 30% - w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej
3. 50% - w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej

W przypadku umieszczenia na terenie powiatu włodawskiego dziecka pochodzącego z innego powiatu, powiat włodawski zawiera z powiatem pochodzenia dziecka porozumienie co jest zgodnie z art. 191 ustawy.

Kolejnym źródłem finansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej, zgodnie z art. 193 ustawy, jest ustalanie rodzicom biologicznym miesięcznej opłaty za pobyt ich dzieci w pieczy, w wysokości:

1) przyznanych świadczeń oraz dodatków, o których mowa w art. 80 ust. 1 i art. 81 – w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka;

2) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym – w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

W większości przypadków, ze względu na trudną sytuację socjalno – bytową rodziców biologicznych, powiat odstępnie od naliczania odpłatności za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych. Jest to zgodne z Uchwałą Rady Powiatu we Włodawie Nr XIII/115/12 z dn. 16 lutego 2012r. w sprawie określenia szczegółowych warunków umorzenia w całości lub w części, łącznie z odsetkami, odroczenia terminu płatności, rozłożenia na raty lub odstąpienia od ustalenia opłaty za pobyt dziecka w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

SPOSÓB MONITOROWANIA

Ewaluacja Programu będzie przebiegała poprzez zbieranie, analizę oraz interpretację danych i określi m.in.:

- poziom skuteczności i pożyteczności przyjętego programu w systemie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej
- stopień realizacji założonych celów na poszczególnych etapach programu
- stopień zaangażowania i nakładów zainwestowanych przez poszczególnych realizatorów zadań

Zbiorcze informacje z realizacji „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Włodawskim na lata 2023–2025” Zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt 15 oraz art. 77 ust. 3 pkt 7 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizator oraz koordynator rodzinnej pieczy zastępczej przedłoży staroście i radzie powiatu w formie corocznego sprawozdania z efektów pracy.

Wskaźniki badane w procesie ewaluacji programu w zakresie wspierania rodziny:

- liczba zatrudnionych asystentów rodziny
- liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny, liczba dzieci w tych rodzinach
- liczba przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów na rodziny wspierające
- liczba zawartych umów na utworzenie rodzin wspierających
- liczba dzieci, które powróciły do środowiska z pieczy zastępczej
- liczba placówek wsparcia dziennego
- liczba dzieci, które miały zapewnioną opiekę w placówce wsparcia dziennego
- rodzaj i ilość prowadzonych projektów socjalnych, w ramach których realizowane były działania opisane w niniejszym programie

Wskaźniki badane w procesie ewaluacji programu w zakresie rozwoju pieczy zastępczej:

- liczba rodzin objęta opieką koordynatora oraz pracownika socjalnego
- liczba i problematyka przeprowadzonych szkoleń dla rodziców zastępczych

- liczba rodziców zastępczych uczestniczących w grupach wsparcia
- przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej
- liczba rodzin zastępczych
- liczba rodzin pomocowych
- liczba dzieci umieszczonych:
  - w rodzinach zastępczych
  - w placówce opiekuńczo- wychowawczej
- odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej wśród wszystkich dzieci objętych pieczą zastępczą
- liczba dzieci:
  - opuszczających rodziny zastępcze z powodu powrotu do rodziny biologicznej
  - opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze z powodu powrotu do rodziny biologicznej
- liczba usamodzielniających się wychowanków:
  - z rodzin zastępczych
  - z placówek

Uzyskane tą drogą informacje pozwolą na ocenienie wartości Programu oraz pomogą w dalszym planowaniu, realizacji i rozwoju Programu. Realizacja programu jest działaniem długookresowym, wymagającym zaangażowania i dużej odpowiedzialności ze strony wielu instytucji. Ponadto efektywność programu zależeć będzie od zaangażowania rodziny, której udzielana jest pomoc oraz od wydolności systemu pomocy społecznej.

Program jest dokumentem otwartym i może podlegać okresowej weryfikacji i modyfikacji.